

evergreen

20 LET TÝDNŮ
PRO DIVOČINU

BARBORA
TURBAKOVÁ:
V TOM JSEM
UVIDĚLA RYSA

VÁNOCE: JAK ZABALIT
SLONA

MAGAZÍN Hnutí DUHA, ZIMA 2017

**KUDY
KRÁČÍ
RYS?**

**Hnutí
DUHA**

Hnutí
DUHA

*Můj kus
Divočiny*

S NÁMI
MŮŽEŠ
I DUBY
SÁZET!

obchod.hnutiduha.cz

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dnes začnu vzpomínkou, která je stará více než dvě dekády: Šumava, největší kus divoké přírody v české krajině, pro mnohé nejkrásnější kout naší země. Uviděl jsem jeho siluetu proti světlejší obloze. Stál vedle křoví a díval se mým směrem. Větší než kočka a štetičky na špičatých uších. Rys. Bylo mi něco málo přes deset let. Nikdy předtím ani nikdy potom jsem jej v přírodě neviděl. Zmizel, než jsem se stačil pohnout. Z toho dávného výletu si nepamatuji nic jiného, jen nezřetelný, prchavý, a přesto tak magický obrázek šelmy.

Nebudu tvrdit, že tato událost předurčila moji životní dráhu a vyústila v práci pro Hnutí DUHA. Nebyla by to pravda, zabýval jsem se totiž odborně vždy úplně jinými tématy. Přesto právě „šelmí aktivity“ jsou ty, na kterých můžu srozumitelně vysvětlit své pětileté dcerce, co – a proč – v „té práci“ například děláme. Taky občas závidím dobrovolníkům a dobrovolnicím na Rysích a Vlčích hlídkách to dobrodružství z nečekaných objevů šelmích stop, či dokonce náhlých zjevení samotného plachého zvířete. Ale hlavně jsem hrdý, že mohu být součástí Hnutí DUHA, které dlouhodobě a úspěšně chrání velké šelmy a pomáhá jejich návratu do naší krajiny.

Největším nebezpečím pro naše rysí spoluobyvatele jsou bohužel lidé. Takoví, kteří je loví, byť to zákon přísně zakazuje. Proto je naše společná práce stále potřeba. Každý člověk, který si díky ní uvědomí, že rys není pro člověka nebezpečný (a naopak nám pomáhá chránit lesy před nadměrným spásáním přemnoženou zvěří), zvyšuje naději na přežití této krásné šelmy v naší přírodě.

Naštěstí je už nyní kolem nás mnoho lidí, kteří se na ochraně šelem podílejí. Lidí, jako jste vy. Děkuji, bez vás by to nešlo.

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA

Obsah:	4	AKTUALITY, NOVINKY, UDÁLOSTI Co by vám nemělo uniknout.	12	BARBORA TURBAKOVÁ Jak jsem potkala šelmu.
	6	PO STOPÁCH RYSA Historie rysa ostrovida u nás.	16	UŽ 20 LET SPOLEČNĚ JEZDÍME POMÁHAT PŘÍRODĚ Jak šel čas s Týdny pro divočinu.
	9	POZVÁNKA Divočina očima umělce.	18	MILÝ JEŽÍŠKU Jak zabalit slona a jiné tipy na zelené Vánoce.
	10	UNIKÁTNÍ PRALES V OHROŽENÍ Co se děje v Bělověži?	22	VERONIKA ŠKOLÍKOVÁ Duše Benefičního obchodu Hnutí DUHA.

Dobrovolníci vyrážejí stopovat rysy a vlky

O desítky nových dobrovolníků se i letos rostly Vlčí a Rysí hlídky, které každoročně pořádá Hnutí DUHA. Účastníci podzimních úvodních školení jsou připraveni zapojit se do monitoringu velkých šelem, jakmile napadne první sníh. Stopování lze sice provádět i v blátě nebo v mokřém písku, ale sněhová pokrývka zaručuje mnohem lepší podmínky.

Dobrovolníci při pravidelném procházení terénem zaznamenávají nalezené pobytové znaky velkých šelem (např. stopy, trus), odebírají vzorky pro DNA a potravní analýzy a na vhodná místa umísťují fotopasti. Díky své přítomnosti v lesích navíc pomáhají odrazovat případné pytláky, kteří spolu s neprostupností naší krajiny nejvíce ohrožují přežití rysů a vlků. V minulém roce hlídkáři potvrdili nový výskyt velkých šelem hned v několika místech naší republiky, kupříkladu v Krušných a Jizerských horách nebo na Libavé. Důkazy o narození vlčat se podařilo přinést z Broumovska a díky spolupráci s organizací ALKA Wildlife jsme se mohli radovat z rysího kotěte v Novohradských horách.

Kromě pobytových znaků velkých šelem se zaznamenávají také údaje o přítomnosti dalších chráněných druhů, například vydry říční, tetřeva hlušce nebo jeřábka lesního.

Ukončíme dobu glyfosátovou?

Glyfosátu neboli nebezpečnému herbicidu, který byl označen Světovou zdravotnickou organizací za pravděpodobný karcinogen, může už letos začít odtikávat poslední období, kdy se bude moci používat. Důležité rozhodnutí o jeho osudu může padnout už v době, kdy bude tento časopis v tisku – 9. listopadu. Zástupci členských států EU včetně České republiky se opět sejdou k projednání a případnému hlasování o ne/prodloužení jeho registrace. Při předchozím jednání v říjnu totiž většina nevyjádřila dostatečnou podporu další desetileté registraci. Současné povolení glyfosátu končí 15. prosince tohoto roku.

Francie, která je jedním z klíčových hráčů evropského zemědělství, s dalším povolením pro glyfosát nesouhlasí. Proti jsou i další státy, například Itálie nebo Rakousko. Budoucnost zemědělství bez glyfosátu tedy možná je – ostatně takzvané integrované hospodaření využívá k hubení plevelů i jiné způsoby a ekologické zemědělství glyfosát ani další syntetické pesticidy nevyužívá vůbec. Dosoušení glyfosátem nebo nahrazování podmičky a orby aplikací glyfosátu je zcela zbytečné a jen zvyšuje jeho škodlivý dopad na přírodu i člověka.

Ve spolupráci se Sítí ekologických poraden jsme připravili infolist, který představuje celou škálu alternativ k chemickému odstraňování plevelů. Důkazem, že se bez glyfosátu obejde i údržba veřejných prostranství, jsou města, která glyfosát nepoužívají nebo ho minimalizovala. Z těch českých je to například Brno nebo Mělník. Infolist najdete na našem webu.

Na stránkách www.parkybezchemie.cz spustilo Hnutí DUHA už loni výzvu českým ministrům, aby se o výrazné omezení a postupné nahrazení glyfosátu zasadili. Připojily se více než dva tisíce lidí, jejichž podpisy i vzkazy jsme ministrům předali. Míč je teď na jejich straně hřiště.

Škola občanské iniciativy pomáhá aktivním občanům

Třináctý ročník Školy občanské iniciativy odstartoval v polovině října v Moravském krasu. Půlroční vzdělávací kurz, který pořádá Hnutí DUHA pro třicet účastníků, je rozdělený do pěti víkendových setkání. Je určen členům občanských iniciativ, dobrovolníkům a zaměstnancům nevládních neziskových organizací, aktivním občanům, místním „opinion makers“ a dalším zájemcům, kteří se pohybují nebo by se v budoucnu chtěli pohybovat v oblasti neziskového sektoru a občanské angažovanosti.

Účastníci tzv. ŠOIky se naučí plánovat a vést veřejné občanské kampaně, pracovat s klasickými i novými médii, zapojovat dobrovolníky nebo získávat na svoji činnost finanční prostředky. Zároveň dostanou prostor pro tvorbu programu, při níž využijí svých vlastních zkušeností, vědomostí a nápadů.

Brněnská kavárna spolu s námi omezuje odpad

Odpadoví experti Hnutí DUHA spolupracují s kavárnou Tři ocásci, která se snaží omezit směsný odpad ve svém provozu a být co nejvíce zero waste. V rámci společného projektu jsme zkoumali množství a druhy odpadů a doporučili jsme cesty ke zlepšení. Kavárna ale není v redukci odpadu nováčkem. Například její vybavení pochází z druhé ruky, aktivně třídí odpad a část potravin odebírá od místního zemědělce ve vratných bedýnkách. Tři ocásci tak budou skvělým příkladem prevence a ukážou, jak i podniky mohou pomoci k omezení produkce směsného odpadu. Nejlepší je totiž takový odpad, který vůbec nevznikne.

Zero waste – koncept, jehož popularita stále roste – poskytuje možnost každému z nás podílet se na snižování odpadů, které postupně zaplavují naši planetu. Praktické návody, jež lze jednoduše najít na internetu, pomáhají všem, kteří se rozhodnou omezit množství odpadu doma, ve firmě, na úřadu či ve městě.

Sedmá generace o zvířatech i utopiích

Co je v posledních měsících nového v Sedmé generaci? V letním čísle sledovala redakce utrpení zvířat na kožešinových farmách, v množárnách či laboratořích. Nechyběla reportáž z útulku pro týrané a staré koně, pravidelný sloupek Co dělat? ani článek o nových zvířatech 2.0. Páté, nejaktuálnější číslo, které vyšlo v polovině října, se věnuje utopiím. Téma doplňuje rozhovor s klimatologem Alexandrem Ačem, předvolební ekoservis nebo situace na trhu s textilem. Přejeme pěkné čtení, ať už tištěné verze, nebo na www.sedmagerace.cz.

Závěti pomáhají i v Hnutí DUHA

Koalice za snadné dárcovství, k jejímž členům patříme, v září upozornila, že Češi a Češky odkazují stále více prostředků na dobročinné účely. Mnohem větší částky od lidí bez dědiců však stále propadají státu. Výzkum, který koalice provedla, ukazuje, že ze závěti často darují lidé, kteří danou organizaci již dříve podporovali. Zajímavé je, že lidé, kteří mají vyřešeny své záležitosti již za života, se dožívají vyššího věku a jsou rádi, že i svým potomkům předávají vše v pořádku bez případných neshod o svůj majetek. Alespoň tak to vyplývá ze statistických dat.

Také my jsme před rokem obdrželi dar ze závěti od naší zesnulé pravidelné dárkyně. Pro všechny zájemce, kteří by se o darování ze závěti chtěli dozvědět více informací, máme připravenou brožurku. Stačí si o ni zažádat na e-mail zaneta.gregorova@hnutiduha.cz, případně poštou na adresu Žaneta Gregorová, Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno.

Magazín Hnutí DUHA,
XX. ročník,
číslo 3/2017.

Vydává:
Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno,
telefon: 545 214 431,
e-mail: pratele@hnutiduha.cz,
www.hnutiduha.cz.

Redakce:
Magda Mikesková, Vratislav Vozník, Jiří Koželouh, Lucie Krejčí, Žaneta Gregorová, Eliška Vozníková, Josefa Volfová, Barbora Holická.

Sazba a grafika:
Markéta Jedličková.

Foto: Shutterstock (obálka), Lisa Larsen (aktuality).

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., OSP Brno, č.j. P/23623/93 ze dne 25. 10. 1993. Registrováno u MK ČR E 12145.

Tištěno na recyklovaném papíře.

Číslo vzniklo díky podpoře projektu: Zvyšování povědomí veřejnosti k lepší ochraně biodiverzity v ČR.

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhybat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí, jako jste vy.

PO STOPÁCH RYSA V ŠUMAVSKÝCH LESÍCH

Téměř před půl stoletím se mezi ochránci přírody v Bavorsku a u nás začala rodit myšlenka návratu rysa ostrovida do šumavské přírody. Pojdme se vydat po jeho stopách. Tentokrát je však nebudeme hledat ve sněhu, ale budeme sledovat zmínky o této šelmě v české historii. Prozradíme také jedno malé tajemství – pokud se nám podaří sehnat dostatek prostředků, již příští jaro se budou moci po stopách rysa vydat i návštěvníci muzea v Kašperských Horách. Více informací najdete na stránce darce.hnutiduha.cz/rys.

Původní rysí populace v Čechách zanikla v první polovině 19. století – poslední doložený zástřel pochází z roku 1835 od Tábora. V Jeseníkách a Moravskoslezských Beskydách se rysy vyskytovali ještě na přelomu 19. a 20. století, než byli vyhubeni i zde. Opětovně k nám začali pronikat během druhé světové války.

Na časy blýská se

Po staletích systematického pronásledování a vymizení velkých šelem z většiny evropských zemí přinesla druhá polovina 20. století změnu v celospolečenském vnímání těchto zvířat a v přístupu k nim. Legislativní ochrana rysa, vlka i medvěda společně se změnami v krajině způsobila, že se velké šelmy samy začaly vracet do areálů svého původního výskytu. V některých oblastech

bylo ale třeba aktivního zásahu člověka, aby tomuto procesu napomohl. Proto byla v sedmdesátých letech v několika zemích střední, východní i západní Evropy zahájena reintrodukce rysa ostrovida. Průkopníkem se v roce 1970 stalo Bavorsko a následně se tuto šelmu do přírody pokusili vrátit také ve Švýcarsku, Slovinsku, Itálii, Rakousku, Francii a u nás na Šumavě. Dohromady si svůj nový domov v těchto zemích začalo hledat více než 80 rysů.

Návratu rysa na Šumavu a do dalších koutů evropské přírody dopomohli slovenští lesníci a myslivci, kteří z tamější zachovalé stabilní populace legálně lovíli a následně prováděli také odchyt živých jedinců. S myšlenkou reintrodukovat slovenské rysy přišel malíř a terénní zoolog ostravské zoologické zahrady Ludvík Kunc. Klíčovou roli v celém procesu sehrála právě zoo v Ostravě,

kde zprvu probíhala potřebná veterinární vyšetření a karanténa. Odtud zvířata putovala do celé Evropy. Úlohu ostravské zoo později převzaly zoologické zahrady v Košicích, Bojnících či ve Dvoře Králové.

Tajné Bavorsko aneb Návod jak (ne)postupovat?

Počáteční kapitola v historii novodobého znovuosídlení Šumavy rysem se odehrává v tehdy čerstvě vyhlášeném národním parku Bavorský les. Sestavování tohoto příběhu však připomíná spíše detektivní pátrání. Vypuštění vzácné šelmy do volné přírody tehdy zřejmě nebylo legislativně ukotvené a pamětníci i současní bavorští zoologové jej dodnes vnímají jako nelegální akci. V literatuře se v zásadě objevuje časové rozmezí let 1970–1973, kdy mělo být v bavorské části Šumavy vypuštěno 5 až 9 rysů. Ačkoli od této historie uběhlo již více než čtyřicet let, nikdo z žijících pamětníků dodnes nechce otevřeně hovořit o přesnějších detailech: o původu vypuštěných rysů, poměru pohlaví či místu a datu vypuštění. Akci v předstihu nikdo neprojednal se státní ochranou přírody či místními lesníky a myslivci a podle výpovědi německého zoologa Ulricha Wotschikowského je tato utajená akce dosud příčinou sporů a vzájemných nedorozumění.

Při vyšetřování ztráty slepic v Železné Rudě bylo 11. října 1973 chyceno rysí kotě přímo v kurníku. O dva dny později navštívilo kurník druhé vyhladovělé rysí kotě, které zde hledalo svého sourozence. Obě kořata byla vrácena Správě NP Bavorský les.

Projekt Lynx – návrat rysa ostrovida do šumavské přírody

Na utajenou historii z Bavorského lesa navázala další fáze snah o návrat rysa do šumavské krajiny, tzv. projekt Lynx. Tentokrát se děj odehrává na naší straně pohoří. Tehdejší iniciátoři, především Eliška Nováková z Ústavu krajinné ekologie Československé akademie věd, zapálený a inspirativní šumavský ochránář Ladislav Vodák, František Urban a Pavel Trpák ze státní ochrany přírody, se poučili z nedostatků předchozích reintrodukcí a projekt pečlivě připravili a projednali. Podíleli se na něm zástupci státních i vojenských lesů a odborní pracovníci státní ochrany přírody a CHKO Šumava. Eliška Nováková byla také jednou z autorek expertní studie, která byla zveřejněna již v roce 1968 v časopisu Šumava. K samotné reintrodukci došlo ale až podstatně později.

Sedmnáct slovenských rysů se nakonec na Šumavu dostalo až v letech 1982 až 1989 a jejich novým domovem se stalo okolí Stožce, divoké údolí řeky Křemelné, okolí Kašperských Hor, Kvildy či Horní Vltavice. Předpokladem, který se úspěšně splnil, bylo, že se zvířata postupně vypouštěná ve více odlehklých lokalitách propojí, a vznikne tak spojitá populace rysa podél česko-bavorské hranice.

První pár rysů byl 20. ledna 1982 naložen v ostravské zoo do transportních beden a s noční přestávkou převezen na místo vypouštění, kde už ho netrpělivě očekával nejpovolanější odborník – Ludvík Kunc ze Zoo Ostrava. Zvířata byla vypuštěna v intervalu asi půl minuty. Chovala se klidně a po velmi krátké době zmizela za vydatného cvakání závěrek fotoaparátů v okolní mlazině.

Samotnému vypouštění předcházela poměrně rozsáhlá osvětová kampaň, která se snažila zdůraznit význam rysa ostrovida v našich lesích a důležitost jeho ochrany. Byly vydány instrukční listy, osvětové letáčky a plakáty s textem „Zachovejme ohroženou zvěř Šumavy“, „Šumavská zvěřena – vyhynulá, zvláště ohrožená a ohrožená“ nebo samolepky s rysím kotětem, které se stalo symbolem celé akce. Vyšlo také leporelo s názvem „Šumavská rysátka“, děti se mohly zapojit do soutěže kresby a pro zájmové organizace, zejména myslivce, byly pořádány přednášky. Tato fáze projektu vzbudila pozornost na Mezinárodním kolokviu o možnostech navrácení rysa ostrovida ve střední a západní Evropě ve Štrasburku v roce 1978 a stala se vzorem pro podobné akce.

Doboví pamětníci a dnešní odborníci se shodují, že vypouštění rysa na české straně Šumavy patřilo k tehdy nejpropracovanějším pokusům o návrat této šelmy do volné přírody. A také k těm nejúspěšnějším – vždyť ryši vybrané území skutečně obsadili a brzy se začali šířit do navazujících oblastí Českého lesa, Novohradských hor či Brd.

Kudy rys běhá dnes

Od roku 1998, kdy byl počet rysů v naší republice na svém maximu (zhruba kolem stovky jedinců), se situace nevyvíjí optimálně. Přestože by bylo logické, aby ryši i nadále přibývalo a mladí jedinci obsazovali nová teritoria, stal se pravý opak: jejich počty stagnují či klesají. V současné době experti odhadují, že v širším

okolí Šumavy a Pošumaví (včetně navazujících oblastí v Německu a Rakousku) má domov 65 až 70 dospělých rysů. Zhruba deset velkých kočkovitých šelem se pak pohybuje v Beskydech a Javorníkách. V posledních letech se rys nepravidelně vyskytuje také v Krkonoších, Jizerských horách (od roku 2015) nebo na Broumovsku. V Českém Švýcarsku byl zaznamenán jen ojedinele v roce 2011. Překvapivě sporadický je výskyt šelmy také v Jeseníkách. Novinkou je aktuální výskyt jednoho rysího samce v Moravském Krasu. Celkový počet rysů v České republice je opět pod hranicí stovky.

Rysí hlídky

Až bude za dalších padesát let někdo znovu mapovat historii rysa u nás, bude se možná naopak divit, jak podrobné informace o zdejší populaci této šelmy najde. Desítky dobrovolníků během Rysích hlídek rok co rok tráví hodiny a hodiny pravidelným procházením terénu, zaznamenáváním nalezených pobytových znaků velkých šelem (např. stopy, trus), odebírají vzorky pro rozbor DNA a potravní analýzy a také na vhodná místa umísťují fotopasti. Důležitou náplní práce Rysích hlídek je i osvěta a šíření objektivních informací o velkých šelmách mezi místními obyvateli, turisty, chovateli hospodářských zvířat, lesníky a myslivci. Získané údaje o životě velkých šelem se dále využívají i jako podklady pro práce odborných institucí.

Vyšlo původně na serveru selmy.cz.

DIVOČINA OČIMA UMĚLCE

Je pondělí sedm ráno, za oknem vlaku Praha–Brno letí letní krajina a já dávám dohromady poslední poznámky na schůzku. Sluníčko mě už začíná hřát do tváře, vůbec se mi nechce myslet na zimu, ale mám k tomu dobrý důvod. V Brně mě totiž čeká schůzka s Petrem Moresem, grafikem, malířem a filantropem, se kterým už Hnutí DUHA spolupracuje více než rok. Budeme společně plánovat letošní benefiční aukci obrazů z českých divočinových míst, která proběhne na konci listopadu.

Divočiny je v České republice už jen velmi málo. Z celé její rozlohy zabírá nedotčená příroda pouze 0,3 %. Většinu jí navíc najdeme v jádrových oblastech národních parků, kam se běžný člověk dostane jen velmi výjimečně. V porovnání se 4 % procenty, která jsme dosud stihli zastavět, je to jen nepatrný zlomek. Naštěstí jsou tu ale stále místa, která člověk ovlivňuje málo a která jsou divoké přírodě blízká. Právě těchto ostrovů divočiny využívá Petr Mores při své tvorbě.

Na kole i pěšky už nacestoval mnoho kilometrů a strávil stovky hodin při práci na sérii obrazů, která má představit důležité atributy divočiny. Ne každý totiž na první pohled ví, jak se divočina liší od běžné přírody, na kterou jsme u nás běžně zvyklí. Oba typy krajiny mají svou osobitou krásu a hrají důležitou roli jak v ochraně přírody, tak v odkazu české kultury a tradice. Petr na svých obrazech zachycuje střípky z přírodních procesů, jako jsou nespoutané toky řek a potoků, které jsou důležité v regulaci sucha i povodní, tlející stromy, jež vyživují les a poskytují domov stovkám druhů hmyzu, hub i lišejníků, nebo třeba věkovou i druhovou rozmanitost přírodního lesa, který je schopen se sám obnovovat, a předcházet tak nejrůznějším kalamitám a reagovat na ně.

Momenty z probíhajících přírodních procesů a atributy divočiny specifické pro českou krajinu Petr Mores přetváří na umění. Vzniká tak unikátní série obrazů, čítající nyní už desítky děl. První z nich jsme veřejnosti představili na loňské benefiční aukci v pražské restauraci Etnosvět. Výtěžek podpořil práci Hnutí DUHA na ochraně a rozšiřování divoké přírody u nás. Na akci jsme také pokřtili kalendář na rok 2017, obsahující výběr dvanácti obrazů ze série. Benefičního večera se zúčastnili naši dárci, partneři i spolupracovníci. Byla to ojedinělá příležitost strávit příjemný nepracovní večer s lidmi, kteří jsou stejně jako my zapálení pro přírodu a chtějí se podílet na vytváření prostředí, ve kterém lze žít chytře i zdravě.

Jakmile akce skončila, Petr Mores se vrátil zpět do české divočiny. A to myslím skoro doslova. Už kolem Vánoc se totiž brouzdal

zasněženou krajinou a mnul si prokřehlé ruce, aby se mu v nich lépe držely pastely. V průběhu celého letošního roku pak trávil mnoho víkendů objevováním nových divokých zákoutí Čech i Moravy. Na jaře si udělal čas, aby společně s námi vzal několik našich dárců do přírody a učil je dívat se na ni okem plenérového malíře. Od srpna se už zase vídáme častěji a připravujeme pro vás druhý divočinový večírek spojený s aukcí. Tentokrát se sejdem v pražském Studiu ALTA, kde v neobvyklém prostředí okusíme divočinu všemi smysly. Součástí večera bude unikátní výstava dražených děl včetně skic přímo z divočiny, které vedly k jejich vzniku. A Petr Mores bude samozřejmě na místě, aby tenhle tvořivý proces popsal. Divočinu ochutnáme, nakoukneme do ní a snad si ji i poslechneme. Určitě do toho pojďte s námi!

Práce na ochraně divočiny opravdu stojí za to. Vedle ochrany biotopů a druhů je ochrana přírodních procesů v jejich celistvosti třetím důležitým pilířem ochrany přírody – pilířem, který u nás prakticky chybí. Letos na jaře udělala vláda dobrý krok schválením nového zákona o ochraně přírody a krajiny, který nás mimo jiné zavazuje k ochraně divočiny na více než 50 % rozlohy národních parků. Veřejnost má o divočinu zájem, ochraňovat ji chce až 71 % Čechů. Pokud se nám podaří přesvědčit zákonodárce k vytvoření dalších ostrovů divočiny

mimo národní parky, je šance, že bychom je pak mohli navštěvovat, a objevit tak skryté taje dynamiky přírodních procesů. Ostrovy divoké přírody by zároveň mohly sloužit jako vzorky stabilních ekosystémů, a přispívat tak k adaptačním opatřením na změnu klimatu.

Je vůbec prakticky proveditelné ponechat část rozlohy České republiky divočině? Může divoká, nedotčená příroda existovat v blízkosti člověka a mohou lidé spokojeně žít v jejím sousedství? A proč někdo tráví o volných víkendech hodiny po kolena v potoce, jen aby na obraz zachytil perfektní zátoku? Na tyto i další otázky budou odpovídat zajímaví hosté během benefičního večera. A jestli vás zajímá ještě něco jiného, přijďte se zeptat osobně. Anebo si prostě jen užijte večírek a divočinovou atmosféru společně s námi. Já budu zatím pilně pracovat na tom, aby to celé stálo za to.

Divočinový večírek s aukcí

29. listopadu, uvítací drink v 18.00

Studio ALTA, U Výstaviště 21, 170 00 Praha 7

Registrace nutná: www.hnutiduha.cz/benefice

Aukční katalog bude zveřejněn začátkem listopadu na adrese www.hnutiduha.cz/benefice.

BĚLOVĚŽSKÝ PRALES POLŠTÍ LESNÍCI KÁCEJÍ I PŘES BOUŘLIVÉ PROTESTY

Koncem letošního května začala na severovýchodě Polska občanská blokáda s jasným cílem: zastavit těžbu unikátního Bělověžského pralesa, nejzachovalejšího nížinného pralesa v Evropě. Kácení nařízené polským ministrem životního prostředí Janem Szyszkiem porušuje zákaz Evropské komise, Evropského soudního dvora i pravidla organizace UNESCO, pod jejíž ochranu les spadá. Přes protesty, do kterých se zapojily tisíce lidí, kácení pokračuje dodnes. Hnutí DUHA tyto protesty podpořilo a pomáhá dobrovolníkům, kteří se k blokádě připojují.

Bělověžský prales se rozprostírá po obou stranách hranice Polska s Běloruskem. Zatímco na běloruské straně je celé jeho území chráněné jako národní park, v Polsku se tohoto nejvyššího stupně ochrany dostává pouze sedmnácti procentům z celkových asi šedesáti tisíců hektarů smíšeného nížinného lesa, jehož rozsáhlé části nebyly nikdy dotčeny lidskou činností.

Prales je unikátním pozůstatkem původních lesů, které kdysi pokrývaly většinu střední a východní Evropy. Lákadlem pro turisty je populace zubra evropského, jehož záchrana a návrat do divoké přírody probíhaly ve druhé polovině 20. století prostřednictvím chovné stanice. Bělověžská „pušča“, jak místní přírodní lesy nazývají, je však zejména dynamickým systémem zhruba dvanácti tisíc druhů organismů, v němž bez zásahu člověka probíhají přírodní procesy nepřerušovaně po tisíce let.

Bezohledný ministr proti vědcům i celému světu

Poláci jsou na svou „Puszczu Białowieską“ právem hrdí. Polští ochránci přírody mnoho let usilují o rozšíření národního parku na celý prales a před několika lety se jim podařilo snížit limit těžby dřeva v částech mimo národní park na 48 tisíc kubiků ročně. Když však před necelými dvěma lety zasedl do křesla ministra pro životní prostředí profesionální lesník Jan Szyszko, rychle následoval obrát. Již necelý měsíc po volebním vítězství pravicové strany Právo a spravedlnost byla přijata změna desetiletého plánu lesního hospodaření, zvyšující limit na 180 tisíc kubiků ročně.

To podle vědců představuje příliš velký zásah do fungování pralesa, který povede ke kolapsu a postupnému zániku celého unikátního ekosystému. Biolog Adam Bohdan z nadace Divoké Polsko, která

kácení v Bělověži monitoruje, tvrdí, že objem těžby stanovený s ohledem na udržitelnost přírodních procesů byl překročen již v květnu. Plošné kácení přesto pokračuje. Polsko navíc lhlo organizaci UNESCO o objemu dřeva vytěženého v roce 2016, který podhodnotilo téměř trojnásobně.

Zatímco ministr Szyszko varování odborníků přehlízí, obyčejní Poláci dávají hlasitě najevo, že s bezohledným chováním ministerstva a lesníků nesouhlasí. V celé zemi se konají protesty, koncerty a pochody na podporu aktivistů, kteří přímo v Bělověži blokují těžební techniku, a doslova vlastním tělem tak brání zkáze pralesa.

Přímo na místě fungují dva kempy, do nichž se sjíždějí aktivisté z celé Evropy. Také české výpravy mají hojné zastoupení. Ačkoli překonání téměř tisícikilometrové vzdálenosti není zanedbatelné, ukázalo se, že aktivní Češi a Češky vyjíždějí pralesu na pomoc i přes časovou náročnost cesty, nejistotu aktuální situace na místě či rozdílné představy o nevhodnější pomoci při blokadě. Někteří z nich jsou aktivní i po svém návratu a organizují akce, kterými na pokračující blokadu nadále upozorňují. Příkladem je třeba pražská demonstrace před polskou ambasádou s téměř 120 účastníky.

Mediální dopad protestů je obrovský. Po celé léto toto téma rezonovalo nejen v českých a středoevropských médiích. O blokadě kácení informovali i takoví velicí, jako jsou BBC, The Guardian, CNN nebo The New York Times. Na dálku se k protestům připojuje mnoho vědců a celebrit světového významu.

Lesní stráž a dělníci z pověření polské vlády ovšem neustupují. A bohužel s kácením pokračují i poté, co v červenci UNESCO doporučilo

okamžité zastavení těžby, Evropská komise rozhodla o nelegálnosti těžby a její stanovisko následně potvrdil i Evropský soudní dvůr. Ministr Szyszko rozhodnutí mezinárodních orgánů ignoruje i přes hrozící ekonomické sankce a neustále vzkazuje, že cizí instituce ochraně přírody nerozumějí a že o tom, co je nejlepší, musí rozhodnout lesní hospodáři.

Nezbývá než vytrvat

Situace nám v mnohém může připomenout šumavskou blokadu v roce 2011. Také u nás se lesníci ohánějí bojem s kůrovcem. Oproti vysokohorskému lesu je ale zastoupení smrků v bělověžském porostu daleko nižší, nedosahuje ani 25 %. Četné důkazy sebrané aktivisty na místě dokládají, že lesníci nejenže kácějí a odvážejí zcela zdravé smrky, ale také staleté duby, které kůrvec nenapadá a jejichž cena dosahuje částky až tisíců eur za jediný strom.

Od srpna se situace na místě vyostřovala. Lesní stráž byla za účasti policie stále agresivnější. Blokády byly čím dál náročnější – kvůli přítomnosti desítek strážců využívajících nejmodernější techniku bylo obtížné proniknout přímo do lesa k tzv. harvesterům – víceoperačním strojům, které stromy kácějí, odvětvují, rozřezávají i ukládají. Účastníci blokády ale zůstávají pozitivní, i nadále přibírají další příznivce a neustupují ze svého cíle zachránit prales před destruktivní těžbou. Každý den, kdy jeden harvester nekácí, unikne zkáze 200 stromů. Motivace aktivistů je velmi silná: mnozí z nich chrání domov nejen mnoha vzácných druhů rostlin a zvířat, ale také svůj.

ANALYZOVAT RYSÍ TRUS
NEBO CHLUPY JE TAK
TROCHU DETEKTIVKA

Jako malá si přála ztratit se v lese, ve snech se toulala krajinou knihy Volání divočiny a brouzdala se Bobří řekou. Tato touha ji nakonec přivedla mezi dobrovolníky Vlčích hlídek, účastnila se Týdnů pro divočinu, aby nakonec (tedy prozatím) při studiu na vysoké škole trávila svůj volný čas v laboratoři, kde podrobuje genetickému zkoumání zdejší populaci rysa ostrovida. Letos na jaře se Barboře Turbakové dostalo za její pečlivou práci odměny vskutku královské: na vlastní kůži zažila, jaké je to potkat rysa v divoké přírodě.

Jak jste se dostala k práci pro Hnutí DUHA?

Už od malička jsem tíhla k přírodě, chodila na výpravy do lesa s kamarádkou nebo sama a přála si zažít podobná dobrodružství jako hrdinové z knih od Jaroslava Foglara nebo Jacka Londona. Na střední škole jsem se potom dozvěděla o Vlčích hlídkách a Týdnech pro divočinu a neváhala jsem vyrazit. A tak jsem se vlastně seznámila s Hnutím DUHA.

Naštěstí pro Hnutí DUHA nezůstalo jen u seznámení. Na čem právě pracujete?

Část mého času – a je to ta nejkrásnější část – se odehrává v terénu při monitoringu velkých šelem a hledání a sběru vzorků trusu, chlupů nebo moči. Další, stěžejní částí je zpracování vzorků nalezených dobrovolníky a pracovníky Hnutí DUHA během celé sezóny. V laboratoři se snažím z každého vzorku izolovat DNA a postupně dalšími kroky získat genotyp jedince, kterému vzorek patřil. Je to unikátní část DNA, něco jako otisk prstu. Následuje vyhodnocování dat na počítači, jejich statistické zpracování a konečně zjištění, kolik různých rysů jsme pomocí vzorků zaznamenali, jaké bylo jejich pohlaví, jak jsou navzájem příbuzní, jak si stojí daná populace z hlediska genetické variability a tak dále.

Jaké to je, toulat se po lese a pak se zavřít v laboratoři? Co se vám na této aktivitě nejvíc líbí?

Líbí se mi hlavně ta rozmanitost. Vždy se velmi těším na nové výsledky a zjištění, které rysy se nám podařilo zachytit. Jestli třeba vyjde najevo, že se u nás potuluje nějaký nový jedinec. Občas je to trochu jako detektivka. Velmi zajímavé bylo například odhalení, že rys Kryštof, toulající se v Moravském krasu, je potomkem dvou rysů z Moravskoslezských Beskyd. Ale

Barbora Turbaková (*1990) pochází ze Sebranic u Poličky, malebné vesnice poblíž Litomyšle. K přírodě tíhla už od mala a jedním z jejích holčičích snů bylo ztratit se v lese. To se jí sice (zatím) úplně nesplnilo, zato se jí splnil sen mnoha milovníků divočiny: spatřit na vlastní oči rysa ve volné přírodě. Vystudovala ekologickou a evoluční biologii na Masarykově univerzitě v Brně a nyní pokračuje v doktorském studiu v oboru zoologie. V Hnutí DUHA ji můžete potkat v zástupu dobrovolníků Rysích hlídek.

nejzajímavějším momentem, kterého si nesmírně vážím, je určité setkání s rysem v odlehleém a divokém koutě slovenských Karpat.

Potkat „naživo“ rysa se poštěstí jen hrstce lidí. Jak přesně to probíhalo?

Říkala jsem si, že by bylo dobré získat pro porovnání nějaké vzorky i z Východních Karpat. Rozhodla jsem se, že se vypravím zkusit štěstí na východ Slovenska do Bukovských vrchů. Ubytovala jsem se v jedné malé vesničce a jen tak naslepo si vytipovala místo, kam půjdu. Sníh byl už jen místy a já jsem celý den prochodila a na nic zajímavého nenarazila. Vlastně už jsem ve stopu nějaké velké šelmy ani nedoufala, když vtom jsem na jednu podezřelou starší stopu narazila a vydala se kousek po ní, přesvědčená, že to bude liška. Avšak najednou mně padl zrak na čerstvé rysí stopy, až se mi tomu ani věřit nechtělo. Vyšla jsem na kopeček a rozhlédla se po okolí. Vtom jsem uviděla rysa, jak mě pozoruje. Byl to obrovský šok a zároveň jeden z nejhezčích zážitků v mém životě. Doufala jsem, že by se to třeba jednou mohlo stát, ale vůbec jsem nečekala, že tak brzy.

Máte nějakého rysího oblíbence, jehož osud vám leží na srdci?

Žádného oblíbeného rysa nemám, všichni jsou stejně důležití a každému velmi fandím.

Hlavně dýchat opatrně

Jaká je práce v laboratoři? Většina lidí si asi řekne, že to musí být docela nuda...

Když pracuji v laboratoři, musím se absolutně soustředit na každý krok, který dělám, aby se něco nepokazilo. Obzvláště při práci se vzorky, které obsahují pouze malé množství DNA, jako jsou trus a chlupy, musí být člověk hodně opatrný a pečlivý, aby vzorek nekontaminoval jiným vzorkem nebo nevynechal nějaký krok a DNA se povedlo izolovat. Nebo když odšťihávám koneček chlupu s kořínkem, musím si dávat velký pozor na dech, abych nějaké chlupy neodfoukla. Celý den v laboratoři uteče tak rychle, že se nudit nestihnou.

Nedivil se někdy někdo nezasvěcený, proč nosíte v batohu „hovínka“?

V terénu se mě na to asi nikdo nikdy neptal, vše je většinou schované v batohu. Ovšem občas, když potřebuji

Vyšla jsem na kopeček a rozhlédla se po okolí. Vtom jsem uviděla rysa, jak mě pozoruje. Byl to obrovský šok a zároveň jeden z nejhezčích zážitků v mém životě.

Víte, že...

... rys nepovažuje člověka za svou potravu? Za posledních sto let není z Evropy doložen žádný případ smrtelného napadení člověka vlkem ani rysem. Tyto šelmy člověku neublíží, k fyzickému střetu by mohlo dojít jen velmi výjimečně.

... české slovo rys je příbuzné s německým Luchs či latinským lynx? Všechna tato slova pocházejí z indoevropského kořene leuk- (světlý, bílý), zřejmě podle světlého zbarvení srsti rysa (dalo by se určitě použít i výrazu rusý, ryšavý).

... rys má mohutné tlapy (přední mírně větší než zadní) se zatažitelnými drápy, které slouží v zimě jako sněžnice? Ačkoli je to kočkovitá šelma, drápy vytahuje jen výjimečně — například při útoku, na kluzkém povrchu nebo na zmrzlém sněhu. Slouží mu podobně jako mačky horolezcům.

... rys je opravdu ostrovid? Za denního světla dokáže zpozorovat myš ze vzdálenosti 70 metrů, zajíce na 300 metrů a srnce asi na 500 metrů. Jeho zrak je vynikající i v noci: v létě za úplňku například spatří zajíce na 125 metrů a srnce na 300 metrů. Stejně vynikající je i jeho sluch, zatímco čich má rys o něco horší než psovitě šelmy.

Informace vycházejí ze serveru selmy.cz.

Co dělat při setkání s rysem?

Pokud se vám poštěstí tato obezřetná a skrytě žijící zvířata v přírodě zahlédnout, vychutnejte si tyto vzácné okamžiky. Všechny tři druhy našich velkých šelem (rys, vlk a medvěd) jsou totiž velice plaché a člověku se snaží raději vyhnout, stejně jako ostatní divoká zvířata. Po staletích pronásledování a zabíjení instinktivně vědí, že člověk pro ně znamená velké nebezpečí.

Mnohem častěji než s živými šelmami se proto v přírodě můžete setkat s jejich stopami a jinými pobytovými znaky (trus, chlupy). Protože velké šelmy mají rozlehlá teritoria a pohybují se na desítkách až stovkách kilometrů čtverečních, je terénní sledování jejich pobytových znaků jednou z mála možností, jak získat nějaké poznatky o jejich výskytu a životě. Čím více dat o jejich výskytu budeme mít, tím přesněji můžeme odhadnout jejich početnost a poznat jejich zvyklosti. Uvítáme proto všechny informace o potenciálním pozorování velkých šelem nebo jejich pobytových znaků.

Hlášení a případné fotografie můžete poslat na e-mail stopy@selmy.cz nebo využít formuláře na stránkách www.selmy.cz/stopy.

uschovat vzorky do mrazáku v bytě, vyptávají se mě spolubydlíci, co to tam mám za zajímavé balíčky. Naštěstí se je zatím nikdo nepokoušel rozbalit a zjistit to sám.

Užívám si celý den venku

Jaké jsou vaše záliby, kterým se věnujete ve volném čase?

Velmi ráda se toulám po lese, po horách, užívám si celý den venku a sleduji východy a západy slunce. Jako malá jsem si vždy přála ztratit se v lese, ale to se mi zatím nepodařilo (až na malé výjimky). Abych si odpočinula od každodenních povinností a starostí, začala jsem také běhat. Postupně se běh stal mou velkou láskou a běhala jsem, i když jsem zrovna žádné starosti neměla. A jak jsem tak běhala dál a dál, tak i těch problémů postupně ubývalo, až skoro žádné nezbyly. Když je ale zrovna počasí opravdu takové, že by psa nevyhnal, ráda si přečtu nějakou knížku nebo si maluji.

Kolik toho asi tak naběháte?

Pokud jsem zdravá a nic mě nebolí, tak naběhám asi 100 až 150 km za měsíc. Několik let jsem běhala „jen tak“, ale potom jsem do toho chtěla vnést nějakou změnu a vyzkoušet nějaký závod. Závodní atmosféra a setkávání s podobně naladěnými lidmi se mi zalíbilo, a tak se teď snažím čas od času nějakého závodu zúčastnit.

Máte nějaký běžecký vzor?

Běžeckých vzorů mám hodně. Zlomový okamžik, nejen co se běhu týče, pro mě nastal po přečtení knihy od Dannyho Dreyera: Chi-running – běhání bez námahy a úsilí. Dalším velkým vzorem je vegan a ultramaratonská legenda Scott Jurek. A v neposlední řadě také náš Emil Zátopek a jeho heslo: „Když nemůžeš, přidej!“ Nesmím zapomenout ani na dalšího skvělého běžce, kterým je můj táta, ten zrovna doběhl další maraton.

Kdyby to bylo možné, šla byste si zaběhat s rysem?

Já jsem přes ty delší běhy, kdežto rys je spíše sprinter. Na kratší vzdálenost dokáže dosáhnout poloviční rychlosti geparda, tedy asi 64 km/hod. A to bychom si společně asi moc nezaběhali.

Už 20 let společně jezdíme pomáhat přírodě

Představte si tu romantiku: už několik dní se nutkavě neohlížíte po mobilu, protože jednoduše nemáte signál. Spíte zcela dobrovolně jen pod širým nebem, ať už v lese, nebo na louce. Posloucháte zvuky lesa a potíte se každodenní dřinou při pomoci přírodě. A kdy naposledy jste se koupali v potoce s vodou o teplotě pouhé 4 °C?

Takové jsou Týdny pro divočinu. Pro dnes už stovky lidí jsou synonymem pobytu v přírodě, aktivního odpočinku a pomoci divočině, lesu a krajině. První pořádko Hnutí DUHA už v roce 1998. Při přípravě prvního ročníku jsme se inspirovali ve Švýcarsku, kde podobné pracovní-vzdělávací pobyty v terénu mají tradici už desítky let. Jejich smyslem je hlavně pomoc českým lesům, aby dokázaly zadržovat povodně, pomáhaly v dobách sucha, poskytovaly útočiště vzácným živočichům a rostlinám a lidé tam rádi chodili na výlety.

Od té doby už jsme takových týdenních turnusů uspořádali hodně přes stovku a celkem se jich zúčastnilo na 1 900 dobrovolníků. Přírodě pomáhali v Beskydech, Bílých Karpatech, Jeseníkách, Jizerských horách, Moravském krasu, Po-

ději, na Strakonicku, Svitavsku, Šumavě i jinde. Účastníci pestrého věku i profesí vysazovali buky, javory, jedle a jeřáby, chránili stromky proti přemnoženým býložravcům, sbírali semena nebo zahazovali a přehrazovali odvodňovací rýhy v rašelinistích. Vyznačovali také doupné stromy, obnovovali studánky, vysazovali biokoridory, počítali semenáčky z přirozené obnovy, udržovali turistické trasy a prožívali pro každého jiné, unikátní setkání s přírodou.

Spojení příjemného s užitečným

Dobrovolníci Týdnů pro divočinu jsou největším bohatstvím akcí, které Hnutí DUHA se svými partnery v přírodě pořádá. Jsou určeny všem, kteří chtějí pomáhat, navazovat přátelství, provětrat si plíce i hlavu, něco se o lese i krajině dozvědět a prožít týden v krásném prostředí při smysluplné práci.

Česká republika je kulturní krajinou a řada ze vzácných druhů rostlin a živočichů je odkázána na činnost člověka. Ať už se bavíme o kosených bělokarpatkých

orchidejových loukách, stepních trávnících, které spásá stádo ovcí, nebo tůňích vzniklých díky kolům obrovských aut či tanků. Člověk a jeho činnost těmto lokalitám a s nimi i rostlinám a živočichům, kteří zde díky tomu žijí, pomáhá. Proto je nedílnou součástí týdenních turnusů pomoc i těmto místům.

Ale i v České republice je místo pro divočinu, oblasti, kde necháme přírodě volnou ruku a umožníme ohleduplným turistům poznávat její nespoutanost. Samozřejmě ne všude, jen na pečlivě vybraných místech, která však nebudou zabírat pouze 0,3 % rozlohy České republiky, jako je tomu v současnosti. Cílem Hnutí DUHA je, aby se divočina „děla“ alespoň na 3 % rozlohy Česka. Divočinu tak můžeme připustit například v člověkem vyčleněné lesní rezervaci v Beskydech, v obhospodařovaném lese v Chříbech, na opuštěném brownfieldu ve městě nebo na výsypce na Mostecku. Také v pralese Ščúrnic v Bílých Karpatech, obnovujícím se lese na Králickém Sněžníku nebo na rašelinistích na Šumavě, která jsou díky našim dobrovolníkům opět plná vody. Stačí přírodě umožnit stát se s pomocí divokosti

divočinou. Divočina je hluboce ceněna z kulturních, duchovních, morálních i estetických důvodů. Proto na jejím připuštění pracují i lidé účastníci se Týdnů pro divočinu. Protože jak řekl velký znalec lesa Igor Míchal: „Divočinu nelze ex definitione vytvořit, lze ji pouze připustit.“

Kromě účasti na těchto týdenních turnusech je možné divočinu podpořit také podpisem výzvy, kterou Hnutí DUHA spustilo. Ta má politiky motivovat k lepší ochraně divoké přírody u nás. Od počátku srpna výzvu podpořilo už více než dvanáct tisíc lidí. Elektronickou výzvu a návod, jak se zapojit, naleznete na adrese www.ceskadivocina.cz/vyzva.

A jaké to bylo na Týdnech pro divočinu letos?

V tomto roce pomáhalo sto dobrovolníků na Strakonicku, v Bílých Karpatech, na Šumavě, v Jeseníkách a Králickém Sněžniku. Za letošních zhruba 3 600 odpracovaných hodin vystavěli desítky individuálních oplocenek kolem stromků, a ochránili je tak před zvěří. Obnovovali také v minulosti poškozená rašeliniště, a napomohli tím udržování vody v krajině. Reportáž ze Soumarského rašeliniště na Šumavě, která zachycuje, jak to na týdnech probíhá, najdete zde: ceskadivocina.cz/reportaz.

Další dobrovolníci pomáhali udržovat turistické stezky, opravovali studánky nebo značili doupné stromy, které zůstanou stát a budou domovem ptáků hnízdících v dutinách. Při nepříznivém počasí debatovali o významu ochrany divoké přírody a s místními znalci si povídali o jedinečnosti oblasti, kde pomáhali.

Pod lupou: rašeliniště v národním parku Šumava

Náš největší národní park o rozloze 68 064 hektarů, který najdeme na Šumavě, vznikl v roce 1991. V té části Šumavy, kde není národní park, je už od roku 1963 chráněná krajinná oblast, která je i jakýmsi ochranným pásmem nejceněnějšího území parku. Šumavu vymodeloval ledovec,

kteří tu zanechal příkré skalní stěny ledovcových karů, ale také tři ledovcová jezera – Plesné, Prášilské a jezero Laka.

Šumavu pokrývá jeden z největších

Renata Placková, vedoucí Týdne pro divočinu na Šumavě:
„Na Týdny pro divočinu jezdím kvůli dvěma věcem: kvůli práci pro přírodu a kvůli lidem, kteří se jich účastní. Divočinu nejde vypěstovat, ale je možné zasadit semínko – jak do krajiny, tak do mysli lidí. Obojí se daří právě na těchto akcích.“

Ivana Bufková, CHKO a NP Šumava:
„Pomoc dobrovolníků při záchraně odvodněných rašelinišť a rašelinných lesů je pro nás hodně důležitá. Lidé z celé republiky většinou pomáhají s realizací technicky sice méně náročných, ale velmi důležitých opatření, která vedou k rychlému zazemnění kanálů a jejich zarůstání mokřadní vegetací.“

souvislých lesních komplexů v Evropě, a proto bývá často nazývána zeleným srdcem Evropy. Co tak cenného lesy ukrývají? Především rozsáhlé unikátní biotopy rašelinišť, smrkových i bukových pralesů, horských luk, řek a ledovcových jezer. Najdeme zde velké množství ohrožených a vzácných druhů rostlin a také živočichů, například rysa, losa, tetřeva hlušce, datlíka tříprstého, sýce rousného nebo kosa horského.

Velmi cenné jsou na Šumavě i konkrétní biotopy, tedy místa s typickými vlastnostmi, jež umožňují růst a život jistým druhům živých organismů. Rašeliniště je typ mokřadního ekosystému, v němž dochází ke hromadění zejména odumřelých rašeliníků (mrtvé organické hmoty), které se bez přístupu vzduchu mění v rašelinu neboli humolit. Na Šumavě jsou rašeliniště považována za jedny z nejlépe zachovalých přirozených ekosystémů. V přírodě slouží k zadržování vody v krajině. V minulosti však řadu takových cenných míst lidé poškodili, když se je snažili například vysušit, vytěžit z nich rašelinu, stavěli přes ně silnice nebo příliš hnojili okolní zemědělské pozemky, ze kterých dotekly nežádoucí látky až do rašeliniště. V okolí močálu žijí i vzácné druhy živočichů, jako je tetřev hlušec nebo rejsek horský.

Práce dobrovolníků pomáhá zastavit silnou erozi i nepřirozené vyplavování a odnosy rašeliny do povodí Vltavy a přispívá i ke zlepšení kvality vody v potocích a řekách v okolí. Účastníci Týdnů pro divočinu pomáhají především při zasypávání kanálů zeminou a vnášení rašeliništní vegetace do opětovně zamokřených míst. Konalo se zde již přes třicet týdenních akcí, při nichž naši dobrovolníci nejen objevovali krásy divoké přírody, ale také přiložili ruku k dílu. Společně vytvořili přes 500 hrází a zasypali několik desítek odvodňovacích kanálů. Voda se tak navrací do rašelinišť.

Týdny pro divočinu se konají díky podpoře dárců Hnutí DUHA a také zásluhou nemalého přispění Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva životního prostředí a EU.

MILÝ JEŽÍŠKU,

ROK SE S ROKEM SEŠEL A JÁ TI PÍŠU DALŠÍ DOPIS. JEN NEVÍM, JAK ZAČÍT. MÁM TOTIŽ POCIT, ŽE UŽ MÁM VŠECHNO, CO POTŘEBUJI. ZA TA LÉTA, KDY JSEM TI PRAVIDELNĚ PSÁVALA A KDY JSI MI PLNIL MÁ VELKÁ I DROBNÁ PŘÁNÍ, SE TOHO U NÁS DOMA NASHROMÁŽDILO TOLIK, ŽE UŽ BYCH ANI DALŠÍ VĚCI NEMĚLA KAM DÁT. DNES BYCH TĚ PROTO CHTĚLA POŽÁDAT O NĚCO ÚPLNĚ JINÉHO...

Dárky u nás nosí Ježíšek. Nosil nám je vždycky a já tajně doufám, že ani letos neporuší tuto krásnou tradici. Každý rok také píšeme dopisy – vyzdobenou obálku tradičně s příchodem pošmourých dní kladou za okno nejen naše děti, ale přidáváme se i my, rodiče. V dětských dopisech se kromě slibů, že v příštím roce bude méně zlobení a více poslušání, pokaždé objeví kratší či delší seznam hraček, které nutně potřebují k životu. Ale co my, dospělí, kteří už máme své domovy zaplněné nebo už další rádobu potřebné věci hromadit nechceme? Také se vám občas stává, že s křečovitým úsměvem děkujete rodinným příslušníkům za drahý dárek, který vůbec nepotřebujete? Nebo vám při rozbalování dárků kazí sváteční atmosféru pohled na vzrůstající hromadu odpadků, za kterou se jen nesměle krčí vánoční stromeček?

Co takhle Ježíška požádat, aby nám pomohl udělat letošní Vánoce trošku více eko? Bezodpadové, nebo alespoň co nejméně „odpadové“? Není třeba odpírat si nějaký vysněný dárek, po kterém už dlouho toužíme. Stačí, když se obrníme proti všudypřítomnému konzumu, uvědomíme si, že nezáleží na kvantitě, a necháme se inspirovat šetrnějšími tipy při nakupování. A v neposlední řadě se včas zamyslíme nad tím, co bychom chtěli druhým darovat a také co bychom pod stromečkem chtěli najít my – ať už budeme psát samotnému Ježíškovi, nebo svá přání prozrazovat svým blízkým.

SBOHEM, NÁKUPNÍ HOREČKO!

Pokud nechceme dostávat dárky, které se nám nehodí či nelíbí, měli bychom otevřeně říct, co si přejeme. Hmotným darům se

můžeme úplně vyhnout, když je vyměníme za nehmotné. Nemusí přitom jít o nákladný adrenalinový zážitek (tedy pokud si nejste jisti, že vaši prarodiče touží po letu balónem...). Nestačily by lístky do divadla, poukázka na romantickou večeři nebo předplatné oblíbeného časopisu? Zajímavou variantou, kterou můžeme doporučit, jsou dobročinné dary. Symbolicky tak můžete například darovat strom, přispět na ochranu velkých šelem nebo podporovat děti z rozvojových zemí. Radikálnější možností je obdarovávání úplně zrušit (alespoň v širší rodině a mezi přáteli) a radovat se pouze ze vzájemných návštěv a trávení společných svátečních chvil.

Myslet na životní prostředí ale můžeme i tehdy, zvolíme-li klasiku, třeba knihu, oblečení, kosmetiku nebo něco dobrého k jídlu či pití. Vždy totiž máme na výběr z různých variant a téměř vždy můžeme zvolit tu šetrnější – oblečení z biobavlny, kosmetiku z ekologického zemědělství nebo netestovanou na zvířatech, biovýrobky či dobroty z vlastní zahrádky. Cení se i vlastnoruční výrobky všeho druhu – jen pozor, aby to nebyly potenciální „lapače prachu“. Věnujte výběru dárků dostatek péče, abyste z jejich nákupu měli dobrý pocit. Inspirovat se můžete na webu Hnutí DUHA Umění žít (umenizit.hnutiduha.cz) nebo ekovanoce.cz, kde se to vhodnými tipy jen hemží.

KOUSEK LESA V OBÝVÁKU

S příchodem adventu se obvykle snažíme svůj byt či dům zahalit do svátečního hávu. Mezi regály obchodů najdeme mraky nejrůznějších ozdob. Pokud se jimi necháte zlákat, všimněte si materiálů,

ze kterých jsou vyrobeny, a samozřejmě dejte přednost těm přírodním. Máte-li však dostatek času, šikovné ruce a třeba i nějakého malého pomocníka, můžete se pustit do výroby vlastních dekorací a ozdob na stromeček. Jistě není nutné dodávat, že nápadů k domácímu tvoření lze na internetu najít nepřeberné množství. A stejně tak receptů – není nad domácí cukroví pečené s láskou a bez palmového tuku. Čas strávený v kruhu rodiny a radost ze společné práce nás přitom dokonale naladí na nadcházející svátky.

Výběru vánočního stromečku jsme se na stránkách magazínu věnovali loni. Pro jistotu ve stručnosti připomeňme, že není třeba volit pouze mezi variantami umělý vs. řezaný. Pomíne-li tzv. bezstromčekovou metodu, nabízí se také stromeček v květináči, který je sice maličký, ale po „použití“ ho lze vysadit do lesa nebo na zahradu. Nejekologičtější možností mezi řezanými stromky jsou stromky z prořezávek a z certifikovaných lesů. Hůře jsou na tom stromky z plantáží (v takovém případě se ptejte na jejich původ a dejte alespoň přednost těm domácím). Stromkům plastovým se vyhněte obloukem – nejenže vám neprovoní byt, ale jsou vyrobené většinou z PVC, dovážené zdaleka a svůj život končí neslavně na skládce nebo ve spalovně. A pokud chcete být skutečně originální, můžete si stromeček vyrobit, vystříhnout, namalovat, slepit, upéct...

ODPADKEM ZA JEDINÝ VEČER?

Nekonečné role balicího papíru, krabice, igelity, dárkové tašky, stuhy, mašličky... Vše krásně barevné, trpytivé, ale bohužel pomíjivé. Vždyť celá ta jednorázová nádhera je určena jen k tomu, aby se pár krátkých okamžiků líbila, roztrhala a poté vyhodila. O den později ji potkáváme okolo popelnic, ale to už není po lesku ani památka. Do čeho budete letos balit dárky, abyste nekupovali odpad a nemuseli do popelnic přispívat svým dílem luxusního nepořádku?

Když jsem byla malá, balíčky se rozbalovaly velice opatrně, aby se papír nepoškodil a Ježíšek ho mohl příští rok použít znovu. Totéž se dělo s mašličkami. Zvláště můj šetrný tatínek byl v tomto ohledu velice pečlivý – a neskutečně pomalý. A já jako malá natěšená holčička jsem přitom umírala nedočkavostí. Teď už vím, že jeho počínání bylo moudré a šetrné jak k domácímu rozpočtu, tak k životnímu prostředí. A proto máme na chodbě vyhrazenou jednu krabici pro „recyklované“ balicí papíry. Spolu s papíry se v ní zabydlely dárkové taštičky, nashromážděné během rodinných oslav. Také ony čekají na své opětovné použití. Vlastně si nepamatuji, že bych někdy nějakou kupovala. V případě potřeby stačí zalovit a poslat jednu z nich dál.

Nemáte-li dostatek zásob, vyzkoušejte recyklovaný papír – na první pohled je to sice nenápadná šedá myška, ale vkusně dozdobený působí velice elegantně. Nabízí se kombinovat ho s jakýmkoli přírodními materiály, třeba použít větvičku jehličí, šišky, šípky, jmelí, skořici, sušené plody, knoflíky, korálky... Anebo perníčky či bonbony. Místo mašličky skvěle poslouží

lýko, a pokud toužíte po barevném vzoru, doporučujeme razítka – vzpomínáte, jak jste ve školce vyráběli razítka z brambor? Každý dárek pak bude jedinečný nejen svým obsahem.

JAK ZABALIT SLONA

Občas se vyskytnou dárky natolik neforemné, že je lepší vložit je do krabice. Pokud doma neválčíte s malým prostorem, nevyhazujte krabice od bot a během prosince si schovávejte i krabičky od čaje. Mohou se hodit i na takzvané „měkké“ dárky. Místo papíru lze použít i látku. Romantici mohou vložit nějakou drobnost či šperk do skořápky od ořechů a nenápadně ji zavěsit na stromeček mezi ostatní ozdoby.

Další možností je dárky nebalit vůbec. Někomu může takhle varianta vyhovovat, ale většina lidí asi namítne, že by se tím ochudili o kouzlo napětí a překvapení, které je často stejně cenné jako dárek samotný. Obří dary ale budeme balit jen těžko – buď na ně spotřebujeme obrovský kus papíru, nebo si můžeme Štědrý večer zpestřit hrou na hledače pokladů. Radost z vybalování může nahradit obálka se vzkazem typu: „Dárek hledej v garáži. Zdraví Ježíšek.“ Dobrodružnější povahy mohou zprávu zašifrovat a o zábavu je postaráno.

Také jste se už začali na Vánoce těšit? Z celého srdce vám přeji, aby to byly skutečně svátky klidu a míru, jak se jim tradičně přezdívá. Aby vás hřálo nejen teplo z krbu, ale i láska, radost z dávání i dostávání a dobrý pocit, že jste při jejich slavení mysleli i na tu naši planetu. A aby Ježíšek zase přišel. Kéž by se mu letos podařilo nadělit nám takové dárky, ze kterých budou mít opravdovou radost naši nejbližší i my sami!

SEZNAM PRO JEŽÍŠKA

MAMINKA: DÁRKOVÁ SADA KOSMETIKY (NEJLÉPE S CERTIFIKACÍ HCS, BDIH NEBO CPK)

TATÍNEK: PŘEDPLATNÉ ČASOPISU UDĚLEJ SI SÁM

TERKA: NÁUŠNICE Z DRÁTKŮ NEBO KORÁLEK (VYROBIT VČAS!)

MATÝSEK: SADA NA ODLÉVÁNÍ STOP (KOUPIIT NA OBCHOD.HNUTIDUHA.CZ)

TEODOREK: DŘEVĚNÉ PUZZLE (FSC!!)

BABIČKA MARUŠKA: LÍSTKY NA KONCERT

DĚDEČEK PEPA: DÁRKOVÝ KOŠ PLNÝ DOBROT (SAMOZŘEJMĚ BIO)

BABIČKA MILA: POUKÁZKA NA MASÁŽ

DĚDEČEK PETR: DOMÁCÍ VIŠŇOVÝ LIKÉR

TETA JITKA: ŠÁTEK Z BIOAVLNY

TETA KRISTÝNKA: BYLINKOVÁ SMĚS NA ČAJ Z NAŠÍ ZAHŘÁDKY

STREJDA TOM: KÁVOVÝ BALÍČEK (FAIR TRADE)

PANÍ SOUSEDKA: PLÁTĚNÁ NÁKUPNÍ TAŠKA Z CHRÁNĚNÉ DÍLNY

OZONOVOU MATURITU JSME ZVLÁDLI. USPĚJEME V KLIMATICKÉ STÁTNICI?

Letos je tomu 30 let, kdy začala úspěšná globální reakce na poškozování ozonové vrstvy freony a dalšími látkami. A ta od začátku tohoto století sílí. Budeme za 30 let podobně vzpomínat na řešení klimatických změn?

Máme tři roky na záchranu světa. To není začátek hollywoodského filmu (to by byly jen tři dny), ale konstatování dopisu vědců, z nichž nejznámější je ředitel postupimského institutu profesor Schellnhuber. Ti nedávno varovali, že tolik času máme k přijetí zásadních řešení pro zastavení změny klimatu na relativně bezpečné úrovni.

Nepropadejme však panice. Nedávno jsme podobnou zápletku měli. V roce 1985 potvrdili vědci existenci ozonové díry. Stáli jsme před hrozbou zničení ozonové vrstvy. To by znamenalo zánik zelených rostlin a poté zbytku planetárních organismů včetně homo sapiens.

Zabránění katastrofě

Reakce lidstva byla rychlá. Mezinárodní jednání vyústila během deseti let v zákaz většiny druhů freonů a dalších, ozon ničících látek. Právě letos slavíme 30. výročí důležitého začátku této globální reakce – přijetí Montrealského protokolu o látkách poškozujících ozonovou vrstvu v roce 1987.

Nemůžeme sice ještě říci, kdy a zda vůbec se ozonoféra vrátí do původního stavu z počátku osmdesátých let, ale lidstvo zabránilo katastrofě nedozírných rozměrů.

Na protokol navazovala řada dodatků v příštím desetiletí a také zákony na národních úrovních (český zákon o ochraně ozonové vrstvy pomohlo prosadit na začátku devadesátých let Hnutí DUHA). Ozonová vrstva od začátku tohoto století sílí. Nemůžeme sice ještě říci, kdy a zda vůbec se ozonoféra vrátí do původního stavu z počátku osmdesátých let, ale lidstvo zabránilo katastrofě nedozírných rozměrů.

Letos je tomu 30 let, kdy svět ukázkově zareagoval. Budeme za dalších 30 let podobně vzpomínat na řešení klimatických změn? Budeme považovat klimatickou dohodu z Paříže, na niž musejí navázat další kroky, za podobně úspěšný impuls jako Montrealský protokol?

Dopad snižování skleníkových emisí

Problém ozonu a klimatu je v mnohém jiný. Nejde o nahrazení jedné řady chemikálií, ale o změnu globální energetiky, dopravy i technologií v průmyslu. Tentokrát to bude neporovnatelně těžší. Bude tomu bránit víc a mnohem silnějších politických a ekonomických zájmů i praktických překážek.

Dopad snižování skleníkových emisí – udržení růstu teploty pod relativně bezpečnou hranicí – se sice dostaví mnohem později než účinek redukce freonů, ale o to rychleji se projeví vedlejší pozitivní výsledky.

Na druhé straně změna klimatu není pro lidstvo novým problémem, jako byla ozonová díra v roce 1985. Řešení také nejsou na začátku. První krok – zarazit globální růst emisí – máme podle všeho za sebou. Zejména Evropa či USA emise snižují, byť zatím příliš pomalu. Příkladem může být Velká Británie, která přijala v roce 2008 zákon o změně klimatu (antifosilní zákon) a emise skleníkových plynů již snížila o čtvrtinu, přičemž zvýšila objem průmyslové výroby.

Také dopad snižování skleníkových emisí – udržení růstu teploty pod relativně bezpečnou hranicí – se sice dostaví mnohem později než účinek redukce freonů, ale o to rychleji se projeví vedlejší pozitivní výsledky. Každá domácnost či obec, které přejdou na obnovitelné zdroje energie (OZE), posílí svou energetickou soběstačnost a bezpečnost státu.

Každá zavřená zastaralá uhelná elektrárna znamená o trochu čistší vzduch a nižší ekonomickou zátěž, kterou způsobuje spalování uhlí. Právě toto – kromě potřeby znovu úspěšně vyřešit globální problém – může být silnou motivací k přijetí zásadních řešení, a to i ve třech nejbližších letech, které k tomu vědci dávají.

Nedostatečné cíle a řešení

Jak na to u nás? Cesty známe, jen se do nich pustit. Začít podporovat výměnu starých uhelných kotlů za čisté zdroje, jako jsou tepelná čerpadla a biomasové kotle nejpřísnějších parametrů. Přejít na čistší zdroje a pomoci v tom i sociálně nejslabším. Ulevit přehlceným městům nízkoe emisními zónami, v krizové smogové situaci i rychlým řešením – například „v lichý den mohou jezdit jen auta s lichou číslicí na konci poznávací značky“ nebo zakázat vjezd dieselovým vozidlům do center, jak plánují třeba Paříž, Atény či Madrid.

Přijatá řešení a cíle pro snižování emisí jsou u nás i v naprosté většině států světa zatím zoufale nedostatečné.

Především můžeme rychle odstavit zastaralé a nepotřebné uhelné elektrárny, které vyrábějí proud pro masivní český vývoz a způsobují lidem a státu podstatně více ekonomických škod než užítku. A také připravit motivační podmínky pro rozmach obecních a občanských větrných elektráren i solárních střešních rodinných domů, škol, farem či továren.

Přijatá řešení a cíle pro snižování emisí jsou u nás i v naprosté většině států světa zatím zoufale nedostatečné. Veřejné dotace pro fosilní paliva ve světě také dosud čtyřnásobně převyšují dotace pro OZE. To ale nic nemění na faktu, že stejně jako před 30 lety, i letos můžeme odstartovat cestu, která bude desítky let zlepšovat život i stav přírody, a postupně dospět k řešení globálního problému. Pokud jsme před 30 lety zvládli maturitu s ozonovou vrstvou, můžeme nyní zvládnout státnici se změnou klimatu.

Článek vyšel také na serveru Česká pozice.

Vidět lidi v tričku Hnutí DUHA

Veroniku Školíkovou v kanceláři Hnutí DUHA může potkat každý z vás. S úsměvem vám totiž vydá vaši objednávku z Benefičního obchodu, protože jej už deset měsíců vede. Za tu dobu stihla dokončit studium vysoké školy a přibrat další povinnosti z oblasti duhového účetnictví. Shodou okolností je třetím člověkem se slovenskou národností v řadě, kterého vám představujeme na tomto místě.

Verčo, jak ses ocitla v Brně?

Já jsem vlastně do Brna původně vůbec nechtěla. Když přišel na střední škole čas rozhodovat se, kam půjdu na vysokou školou, jeden můj známý mě začal lánarit, abych šla studovat do Brna. Lákal mě na tamní super život. Já jsem zprvu opravdu nechtěla. Nakonec jsem na poslední chvíli podala přihlášku na Mendelovu univerzitu. A když jsem si měla vybrat, kam nastoupím, najednou bylo Brno jasná volba.

Začínala jsi jako telefonní operátorka v péči o naše dárcce. Co tě na této práci lákalo?

Při studiu European Studies na Provozně ekonomické fakultě jsem hledala brigádu, která by nebyla úplně typicky kancelářská. Nechtěla jsem dělat ani účetnictví, které jsem měla na střední škole hodně ráda. Byla jsem zrovna na Erasmu v Polsku a po návratu jsem se chtěla pustit do něčeho nového, až jsem narazila na inzerát Hnutí DUHA. Věděla jsem, že to nemůže být obyčejné call centrum. Navíc se mi moc líbilo, co organizace dělá.

Zůstala jsi u nás telefonovat rok, takže předpokládám, že tě práce bavila. Nebyl někdy problém se slovenštinou?

Ano, práce mě bavila moc, dárci byli vždy velmi milí, hlavně muži. Myslím, že jsem byla minimálně třikrát pozvaná na kávu. Zřejmě jim moje řeč přišla trochu exotická. Problémy si moc nevybavuji. Párkrát se možná stalo, že mi někteří dárci ze západních Čech rozuměli hůře, ale vždy jsme se domluvili.

Zlom nastal, když jsme kolabovali pod náporem objednávek v Benefičním obchodě, a ty jsi naopak chtěla začít více pracovat. Jak to tenkrát bylo?

Po roce telefonování jsem měla pocit, že se moje práce stává monotónní. Cítila jsem, že potřebuji více nových úkolů. A tak jsem se zeptala a shodou náhod byly v e-shopu v předvánočním chaosu potřebné všechny ruce. Bylo to

naprosto šílené. Při vyřizování objednávek totiž člověk musí pochopit v podstatě tu nejsložitější část práce, musí rozumět celému systému. Když pak předchází koordinátorka odcházela na mateřskou, s radostí jsem přijala nabídku na částečný úvazek. Těšila jsem se, že v klidnějších obdobích bude prostor pro kreativní nápady.

Co tě na práci v neziskovce baví kromě možnosti uplatňovat svoji kreativitu?

Na práci v obchodě se mi líbí, že nejde jen o sklad zboží. Že se s lidmi můžu setkávat na jarmarcích a trzích, kam občas chodíme nebo jezdíme. Že s nimi můžu mluvit, třeba i o spojitostech s prací Hnutí DUHA. Nově tvoří moji druhou část práce asistence v účetnictví. Opět jsem k úkolům přišla díky těhotenství kolegyně, a navíc jsem se zaučovala v době, kdy jsem se připravovala na státnice. I když jsem zprvu účetnictví dělat nechtěla, práce mě začala bavit. Člověk si uvědomí, že v praxi je to o něčem jiném než ve škole.

Je podle tebe kombinace účetnictví a vedení e-shopu dlouhodobě uspokojivá?

I při zpracovávání cestáků musí být člověk kreativní. Nikdy nejde jen o jednotvárnou, rychlou práci. Musím se zastavit, zamyslet se a vybrat optimální způsob. Účetnictví nelze nikdy oklamat, jsou tam pevně daná pravidla, kdežto v obchodě si můžeme dovolit zkoušet neprošlapané cesty, třeba při vymýšlení nových potisků na trička nebo v reklamních kampaních. Je to podle mě velmi zdravá kombinace. Jen bych si přála, aby kolegové a kolegyně více respektovali,

co v daném okamžiku právě dělám, a nechtěli po mně třeba proplacení dokladů, když se věnuji Benefičnímu obchodu.

Máš v programech Hnutí DUHA nějaké své srdcové téma?

Nejvíce asi českou divočinu. Pocházím z Trenčína a ani moji rodiče mě nijak nevedli k turistice. Až na univerzitě jsem začala s přáteli objevovat krásy české i slovenské přírody. Teprve tehdy se u mě láska k přírodě probudila naplno. Také jsem se letos zúčastnila každoroční velké šumavské exkurze napříč národními parky Šumava a Bavorský les. I když jsem si zprvu myslela, že se jen budeme toulat po Šumavě, byla jsem moc mile překvapená, kolik informací a souvislostí jsme dostali v tak příjemné formě, jakou byly zastávky s povídáním Jaromíra Bláhy. Každému můžu účast jen doporučit.

Co děláš, když se s námi zrovna nesnažíš prosadit více prostoru pro divokou přírodu?

Mojí velkou zálibou je polština, kterou se snažím vylepšovat. Teď například čtu české pohádky v polštině. A také tančím swing. S ostatními lektory z klubu RugCutters pořádáme různé taneční workshopy nebo tančírny. Také jezdíme vystupovat na vánoční swingový ples, na který bych tímto ráda pozvala všechny, kteří dočetli až sem. Někdy je skvělé vytancovat se po náročném dni. Druhý den pak nejspíš vypadám unaveně, ale to jen fyzicky.

Máš nějaký svůj vlastní cíl v rámci Hnutí DUHA?

Kdysi jsem čekala, až na ulici uvidím cizince či cizinku s tričkem Hnutí DUHA. Ale ještě jsem se nedočkala. Jednou jsem potkala cyklistu, který na mě zdálky křičel, že mám dobrý batůžek. Měla jsem reflexní batůžek s nápisem „Zbožňuju svoje rasy“ z našeho obchodu. Do budoucna bych byla ráda, kdyby naše trička a batůžky lidé více nosili a více se chlubili tím, že nás podporují. Že podporují práci Hnutí DUHA.

AUTORKA: MARETA JEJČKOVÁ

VYBARVI SI SVOJE RYSY.

VÁNOČNÍ DÁREK PRO MILOVNÍKA DIVOKÉ PŘÍRODY?

NEKUPUJTE ZBYTEČNOSTI
A DARUJTE PATRONÁT
NA [OBCHOD.HNUTIDUHA.CZ](https://obchod.hnutiduha.cz)

